FRANC KARDINAL RODE

VSE JE DAR

spomini

1851

Franc kardinal Rode
VSE JE DAR
Spomini

© Celjska Mohorjeva družba, 2022
Vse pravice pridržane.

Svetopisemsko besedilo je vzeto tudi iz Slovenskega standardnega prevoda Svetega pisma (SSP).
Copyright © 1996, 2003 Društvo Svetopisemska družba Slovenije, z dovoljenjem.
Vse pravice pridržane.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-94
929Rode F.

RODE, Franc
Vse je dar : spomini / Franc Rode ; [fotografije osebni arhiv Franca Rodeta in Založba Družina]. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2022

ISBN 978-961-278-503-1
COBISS.SI-ID 92621059

FRANC KARDINAL RODE

VSE JE DAR

Spomini

1851

Celjska Mohorjeva družba

Prva slovenska založba

UVOD

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Amen. V imenu svete in nedeljive Trojice in pod njenim okriljem, kot v starih evropskih listinah, zapisujem te spomine, zgodbo slovenskega kristjana in duhovnika na pragu tretjega tisočletja po Kristusu. Njemu čast in slava na veke vekov. Amen.

Pred očmi imam pravilo, ki ga je kronistu postavil papež Leon XIII., »naj namreč ne trdi nič lažnega, naj ne zamolči nič resničnega, naj se pri pisanju izogne sumu pristranskosti ali prikrivanja«. Zahtevno pravilo! Upam, da sem se ga držal, vendar sem upošteval tudi obveznost diskretnosti in zapoved ljubezni.

Želja, da bi se izpovedal, je bila v meni že dolgo. Domneval sem, da moja nenavadno vijugasta pot skozi življenje in tudi moja notranja doživljanja utegnejo koga zanimati. A vse do zadnjih let za to ni bilo časa niti potrebne zbranosti. Šele leta 2011, ko se je končala moja služba prefekta na kongregaciji za redovnike v Vatikanu, se je položaj zares spremenil. Odpadla je dolžnost vsakdanje navzočnosti v uradu in pred menoj so bila prvič jutra, ko sem osvobojen tlake olajšan ugotovil, da je kot gospodarju časa dan moj.

Bil sem torej prost; možnost, da uresničim stare želje, v spominu obnovim minule čase in o njih kaj povem, je bila na dlani. Pri tem so mi bili v pomoč osebni zapisi iz mladostnih let, pisma prijateljev in znancev ter – kolikor sem jih utegnil dobiti – moji odgovori nanja. Naj omenim zlasti polstoletno dopisovanje z bratom Vinkom ter številna pisma sobrata Franceta Sodje, prijatelja Alojza Rebule in »drobne spomine« profesorja Bogdana Dolenca o mojih predavanjih na Teološki fakulteti v sedemdesetih letih. Posebna zanimivost so pisma, ki mi jih je iz tedna v teden v Rim pošiljala profesorica Majda Smole, višja arhivska svétnica, sicer pa zvesta obiskovalka cerkve Srca Jezusovega na Taboru. Glavni vir zgodbe pa je moj dokaj zanesljiv spomin. Na njem stoji ta pripoved.

Ko sem prijatelju Rebuli omenil to zamisel kot obračun o svojem življenju, je bil navdušen. Mislim, da je to pričakoval. Predlagal je knjigo v obliki intervjuja, z vprašanji in odgovori, podobno kot njegovi *Pogovori v vinogradu* iz leta 1995

z nadškofom Šuštarjem. Brez odlašanja mi je poslal niz vprašanj, ki naj bi mi bila v pomoč pri oživljanju minulih časov.

Potem ko našo družino predstavi kot »klasično trdno krščansko gorenjsko rodbino«, prijatelja zanima, kako sem se vživel v nov svet Latinske Amerike, kako sem se spoprijel s španskim jezikom in tujo miselnostjo, zakaj sem se odločil za duhovništvo. Kup vprašanj se nanaša na moja leta v Franciji: Se v meni bijeta španska in francoska kultura? Je Francija moja druga domovina? Kako sem doživljal Pariz in njegovo kulturno bogastvo? Kakšne spomine imam na svoje profesorje na Katoliškem inštitutu? Sledijo vprašanja o mojih občutkih po vrnitvi v Slovenijo: Je bilo srečanje s komunističnim režimom travmatično? Kaj sem si mislil o slovenskih teoloških profesorjih v primerjavi s francoskimi? Po mojem odhodu v Rim ga zanimajo moji vtisi o papežu Janezu XXIII. in o Janezu Pavlu II. Osemnajsto vprašanje se nanaša na moje škofovanje v Ljubljani: »Po nekaj letih ljubljanske profesure in v Rimu v Svetu za kulturo ste zasedli sedež ljubljanske nadškofije. Zasedli ste ga s temperamentom mladega svobodnega Evropejca v dobi po padcu komunizma, v času, ki bi se bolj kot tranzicija imenoval inercija, saj je za formalno demokratično fasado ostala prejšnja režimska struktura, od sodstva do šolstva. Takrat ste se v enem od brezjanskih nagovorov, ki jim je prisluhnila vsa Slovenija, vprašali, ali hoče Slovenija ostati otoček ateizma v krščanski Evropi. Kakšne spomine imate na tisti prelomni čas?« Naslednja vprašanja se ponujajo kar sama: moji vtisi o slovenskem krščanstvu in o prihodnosti Cerkve na Slovenskem. Zadnje, dvaintrideseto vprašanje se glasi: »Ali sme slovenska literatura pričakovati od Vašega mojstrskega peresa spomine na dobo, ko je slovenska beseda hodila žalostno pot od socialnega realizma do zahodnega eksperimentiranja in končno nekvalitetnega in miselno praznega nihilizma?«

Zanimiva, domišljena vprašanja, ki kličejo po odgovorih. A ko sem se spravil k pisanju, sem začutil, da me utesnjujejo in mi kratijo svobodo, kot da pišem po diktatu. Spoznal sem, da tako ne bo šlo. Odložil sem vprašalnik, se prepustil spominu in svobodno zaplaval v toku časa. Ko danes prebiram to, kar sem napisal, ugotavljam, da sem dejansko odgovarjal na Rebulova vprašanja.

Kot rečeno, je vse, kar sem napisal, resnično. Je to *vsa* resnica? Umestno vprašanje. Je mogoče povedati vse, kar se dogaja v človekovi notranjosti ali kar človek počne iz dneva v dan, iz leta v leto? Nekaterim, redkim, se to posreči, na primer Julienu Greenu, kot dokazuje zadnja, integralna izdaja njegovega *Dnevnika*, ki je izšla – prvi del – leta 2019. S pozornim očesom sledi vzgibom srca, opazuje valovanje čustev, opisuje svoja bežna srečanja in občuduje lepoto v naravi in v ljudeh. Medtem ne pozabi poročati o nastajanju svojih romanov.

Moj pristop je nekoliko drugačen. V letih mladosti so v ospredju močna notranja doživetja, nova spoznanja, očarljiva srečanja, kjer se po okusu nekaterih preveč izpostavim. Pokažem se tak, kot sem. V poznejših letih je teža pripovedi v zunanjem dogajanju in službah, ki mi jih je zaupala Cerkev. Zgodba se lahko bere s simpatijo ali se z odporom zavrne, kar je povsem razumljivo. Stari francoski pregovor pravi: *Je ne suis pas un louis d'or pour plaire à tout le monde* – Nisem zlatnik, da bi vsem ugajal. Neodvisnost od javnega mnenja mi daje svobodo osebnega dojemanja stvari in ljudi in pogum jasne besede.

Ko sem pisal te spomine, sem imel pred očmi prijaznega, ideološko neobremenjenega, razgledanega in zrelega bralca, ki življenje in ljudi presoja iz neke globine, modro in trezno, brez zamer in zavisti, če mogoče, z dobrohotnim nasmeškom. Verjamem, da so slovenski bralci taki, a ne vsi. Zato se ne bi čudil nizkim udarcem, puritanskim obsodbam in farizejskim zgražanjem. Se pač nisem držal Gospodovega priporočila: »Svetega ne dajajte psom, in svojih biserov ne mečite svinjam, da jih ne pomendrajo z nogami in se nato obrnejo ter vas raztrgajo« (Mt 7,6). Kljub temu si drznem upati, da bo to pričevanje mojega življenja pri večini sprejeto vsaj z razumevanjem, če ne s simpatijo. Bog daj.

Globoko hvaležnost dolgujem svojemu nekdanjemu tajniku dr. Mateju Pavliču, ki si je ob zahtevnem študiju na univerzi vzel čas, da je pretipkal moj ne vedno lahko berljiv rokopis, ter sobratu Juriju Devetaku, ki je s prefinjenim čutom za čistost slovenskega izraza prebral te izpovedi in predlagal primerne popravke.

DOM IN ROD

OD STOBA DO RODICE

»Klasična trdna krščanska gorenjska rodbina.« Tako nas v svojem vprašanju opredeli profesor Rebula in mislim, da ima prav. Po očetovi strani je naša družina ustaljena na Gorenjskem vsaj od 16. stoletja dalje, konkretno izhajamo iz Stoba, to je del Domžal, kot smo ugotovili v zadnjih letih.

Vsa leta bivanja v tujini – Avstrija, Argentina, Italija, Francija – sem se spraševal o svojem izvoru in iskal svoje korenine. Družinski spomin je segal nazaj do pradeda Simona, rojenega 1812, in se tam ustavil. Ko sem se v začetku 1965 vrnil v Slovenijo, je bilo eno mojih zanimanj kaj več izvedeti o prednikih: od kod so prišli, kaj so bili, s čim so se ukvarjali, je kdo od njih mogoče v čem izstopal, si ustvaril ime?

Nič od tega. Z mladim francoskim pesnikom Arthurjem Rimbaudom sem ugotavljal: Da bi imel predhodnike na katerem koli področju v zgodovini Slovenije! Nič! Sicer pa, taka je zgodba skoraj vseh Slovencev. Nič pomembnega, nič takega, kar bi beležile svetne kronike. Matične knjige, ki se v mengeški fari začnejo v drugi polovici 16. stoletja, navajajo imena krščenih, staršev in botrov, imena ženinov in nevest ter datume porok, imena umrlih, datum in vzrok smrti. Tu pa tam kakšna hudomušna opazka župnika ali vikarja, kot bomo videli.

Prva omemba našega priimka v knjigi rojstev župnije Mengeš je z dne 8. januarja 1584, v letu, ko je izšla Dalmatinova *Biblija*. Tistega dne je bil krščen Sebastianus, sin Andreja Rodeta in Rotije. Botri so bili Daniel Rab, Jurij Haller in Ursha Schabnikarizha. Od botrov je zanimiv Jurij Haller, graščak v Mengšu. Njegova družina se je leta 1656 povzpela med plemstvo z naslovom baron von Hallerstein. Iz te družine izhaja znameniti jezuit, astronom in matematik Avguštin Hallerstein, ki je kot misijonar deloval na Kitajskem. Na njegovem grobu v Pekingu je napis *Augustin Haller Carniolus*. Kakšno je bilo razmerje, kakšni odnosi med mengeškimi Hallerji in Rodeti iz Stoba, nam zgodovina ni razkrila.

Po Andreju se v matičnih knjigah 1583–1595 pojavijo še Urban Rode z ženo Helleno in Luka Rode z ženo Jedrt ali Gero. Kdo je naš najstarejši znan prednik? Andrej, Urban ali morda Luka?

KAZALO

Uvod 5

DOM IN ROD

Od Stoba do Rodice 11
Breznikovi iz Ihana 25
Okupacija 37
Odhod v neznano 47
Pod Južnim križem 1948–1956 60
Rimski leti 1956–1957 75

V OSRČJU FRANCOSKE KULTURE

Pariz 1957–1959 85
Odločitev 106
Pij XII. in Janez XXIII. 109
France Sodja 111
Nova maša 1960 116
Vabilo iz Tunizije 125
Profesor Jakob Šolar 132
Preizkušnja 134
Kubanec Julio 136
Zagonetni Ivan Podržaj 138
Blaga sestra Kornelija 141
Misli o družini 141
Duhovnik za vedno 143
Julien Green 144
Francoska teologija 145
Nočni gost 149
Uvajanje v sedmo umetnost 150
Čar Sredozemlja 150
Duhovne vaje pri cistercijanih 152
Romano Guardini 157
Francoska in slovenska zavest 158
Drugi vatikanski koncil 160
Počitnice v Normandiji 163
Dom upokojencev v Cachanu 165
Plemenita Marguerite Guiard 167
Marijan Smolik 169
Doktor teologije 170
Kontrast 171
Obisk Argentine 173
Sestra Cecilija 179
Sestra Mara 183
Plemenito občutje življenja 185
Srečanja 186
V Braziliji 187
Kam? 189
Srečanje z duhovniki Cirilmetodijskega društva 191
Potepanje po Provansi 192
Na Dunaju 194
Pavle Košorok 196
Franc Ksaver Jereb 197
Duhovne vaje pri benediktincih 198

VRNITEV

Proti domu 205
Na Rodici 207
V Celju 209
Na Jožefovem hribu 213
Šmartno ob Savi 218

Na orožnih vajah 219
Teološka fakulteta 224
Predlogi za slovensko sinodo 229
Stanko Žakelj 236
Alojz Mlakar 239
Stane Kregar 241
Predavatelj 244
Dekan Stanko Cajnkar 245
Janez Janžekovič 246
Anton Trstenjak 247
Jakob Aleksič in Anton Strle 248
Profesorji 249
France Perko 250
Okrožnica Humanae vitae 253
Po Južni Ameriki 254
Muzej El Prado 259
Iberijski vtisi 260
Portugalska 262
Udba 264
Revija Znamenje 265
Edvard Kocbek 270
Vekoslav Grmič 273
Vladimir Truhlar 277
Srečna leta med mladimi 280
Specialna predavanja 286
Marija Funtek 289
Sestra Božidara 290
Družina Jakopič Ilc 292
Lojze Perko 294
Jela Oražem 296
Majda Smole 297
Ivan Mrak 300
Srečanja 302
Dušan Pirjevec 302
Branko Hofman 303
Bazilija Pregelj 304
Balantičevi 305
Peter Kovačič 305
Franček Križnik 306
Jorge Bergoglio 307
V Kristovih verigah 307
France Gorše 312
Tajništvo za neverne 313
Veselo, a ne preveč 317
Teološki jastrebi 319
V operi in gledališču 326
V hiši na Maistrovi 328
Pierre Zevaco 330
Peter Opeka 332
Alojzij Mav 333
Aleksander Sašo Jarc 333
Tinca Stegovec 335
Jurij Rode 337
Potovanje po Rusiji 339
Madagaskar 1977 340
Burno leto 1978 346
Resnično krščanstvo pri nas – danes, jutri 351
Nadškof Jožef Pogačnik 368
Nadškof Alojzij Šuštar 371

V SLUŽBI SVETEGA SEDEŽA

Odhod v Vatikan 377
Rim 380
Tajništvo za neverne 386
Collegio Leoniano 389
Vsakdanje delo na Tajništvu 393
Simpozij na Dunaju 396
Simpozij v Ljubljani 398
Slovo od profesure 403
Stella Alexander 406
S svetim očetom 409
Osemdeseta 411
Zdenko Roter 412
Pavle Zidar 413
Petdesetletnik 415
Simpozij v Budimpešti 418
Neuspeli načrti 423
Premiki 426
Brat Tone 428
Klingenthal 428

Moskva 1988 432
Padec komunizma 434
Papeški svet za kulturo 437
Osamosvojitev 442
Spomin, zavest, načrt Cerkve na Slovenskem 451
Papežev obisk 1996 454
Brat Vinko 456

PASTIR LJUBLJANSKE CERKVE

Nadškof 465
Slovenska sinoda 477
Korak za spravo pri Svetem Urhu 479
Sklepno zasedanje slovenske sinode ... 481
Nov lik slovenskega kristjana 483
Zapravljena priložnost 485
Odnosi med državo in Cerkvijo 485
Nov prevod bogoslužnih besedil 489
Brezjanski nagovori 491
Medijski odmevi 494
Laž ima dolge noge 505
Legenda o nemških ovčarjih 506
Pokop po ateistično – mrtve neverne kar v kante? 509
Globoka Slovenija 512
Marija Pomagaj 520
Z duhovniki 523
Grad Goričane 532
Romanja 534
H krstnemu kamnu Slovencev 534
Oglej 537
Pri Petrovem nasledniku 539
Sveto leto 2000 540
Škof Rožman 543
Malteški viteški red 545
Vitezi Božjega groba 547
Redovniki in redovnice 548
Slovenci po svetu 550
Kristus – pot, resnica in življenje 553
Vabilo v Rim 555
Z bojnega polja v generalštab 557
Kongregacija za ustanove posvečenega življenja 561
Moji pomočniki 564
Redovništvo v Cerkvi 568
Prefekt 574
Vrnitev k evangeliju 575
Med ameriškimi redovnicami 577
Kristusovi legionarji 579
Nove redovne skupnosti 586
Upad starih skupnosti 595
Sodelovanje z drugimi dikasteriji 596
Benedikt XVI. 600
Predstavnik papeža Benedikta XVI. ...606
V Albaniji 606
V Nemčiji 608
V Romuniji 609
V Črni gori 610
Slovenski spori 613
Slovesnosti na Slovaškem 617

ODGOVORNOST ZA POSVEČENE V CERKVI

Sprejem v zbor kardinalov 625
Reševanje sporov 628
Zlati jubilej 632
Upokojitev 636
Zarota 640
Po upokojitvi 655
Rudi Koncilija 658
Jurij Devetak in Robert Petkovšek ..660
Alojz Rebula 662
Primož Ramovš 664
Kardinal Alojz Ambrožič 667
Kardinali rimske kurije 670
Pridiga v Šentjoštu 672
Biserna maša 674

Sklep 677

Slikovna priloga 689